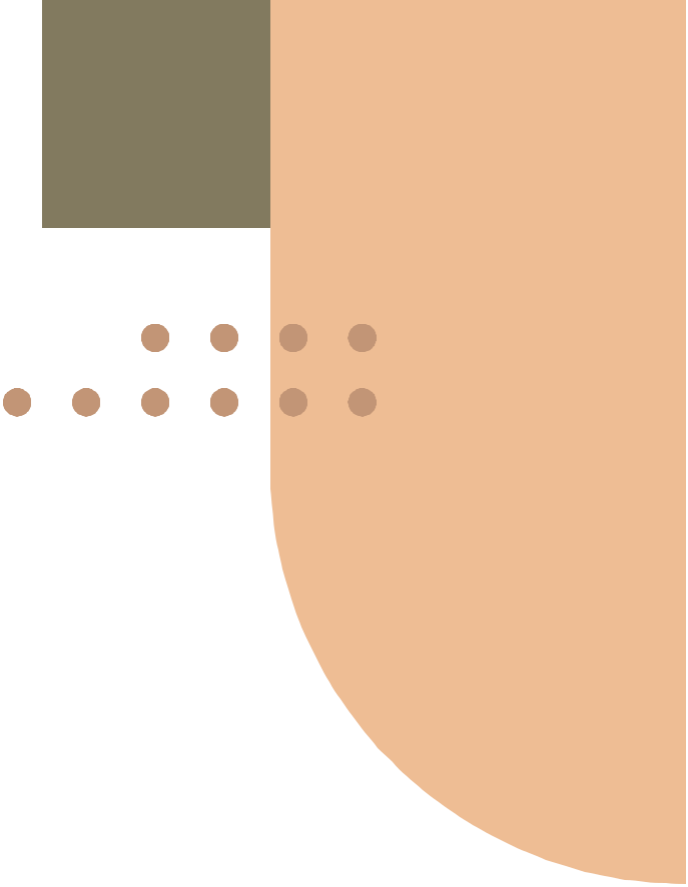

BOGASTVO RAZNOLIKOSTI

DRUŠTVO ZA ZDRUŽENE NARODE ZA SLOVENIJO

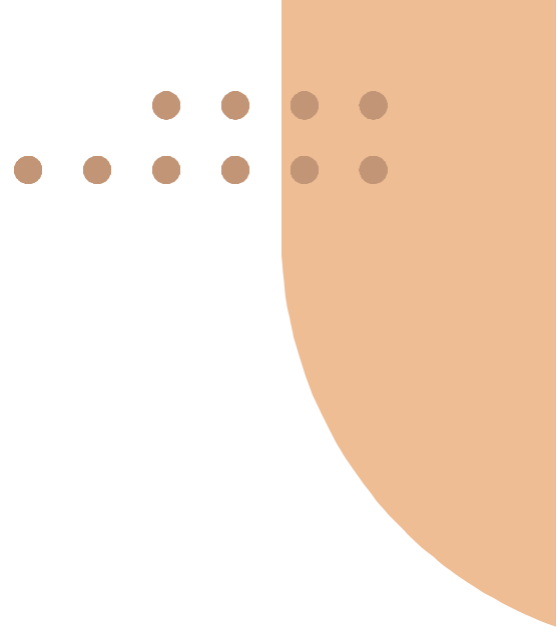

Bogastvo raznolikosti

Priročnik za vzgojitelje in učitelje

Bogastvo raznolikosti

Večkulturno izobraževanje

Založilo: Društvo za Združene narode za Slovenijo

Avtorica: Urška Pliberšek

Spremna beseda: Valerija Tratnik

Ilustracije: ustvarjene z aplikacijo MagicMedia

Lektura: dr. Katja Bergles Bricman

Tisk: Šober tisk

Naklada: 30

Ljubljana, september 2024

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.015.31:316.7(035)

PLIBERŠEK, Urška

Bogastvo raznolikosti : priročnik za vzgojitelje in učitelje : [večkulturno izobraževanje] / [avtorica Urška Pliberšek ; spremna beseda Valerija Tratnik ; ilustracije ustvarjene z aplikacijo MagicMedia]. - Ljubljana : Društvo za Združene narode za Slovenijo, 2024

ISBN 978-961-91214-9-8

COBISS.SI-ID 208892675

KAZALO VSEBINE

TEORETIČNA IZHODIŠČA	10
TRAJNOSTNI RAZVOJ	11
VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	12
PODROČJA IZOBRAŽEVANJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	13
VEČKULTURNOST	14
VEČKULTURNO IZOBRAŽEVANJE	15
VLOGA VEČKULTURNEGA IZOBRAŽEVANJE PRI URESNIČEVANJU AGENDE 2030	16
VEČKULTURNO IZOBRAŽEVANJE V PRAKSI	17
PEDAGOŠKE METODE V VEČKULTURNEM IZOBRAŽEVANJU	18
UPORABA OTROŠKE IN MLADINSKE LITERATURE PRI VEČKULTURNEM UČENJU	19
NISI TAK KOT JAZ, DRUGAČEN SI...	20
UPORABA FILMA V PEDAGOŠKEM PROCESU	24
NENASILNA KOMUNIKACIJA	32
KAJ JE NENASILNA KOMUNIKACIJA?	33
JEZIK ŠAKALOV	35
JEZIK ŽIRAF	36
MODEL NENASILNE KOMUNIKACIJE	37
JAGODE IMAMO VSI RADI	38
NAUČIMO SE GOVORITI KOT ŽIRAFE	45

PRILOGE K AKTIVNOSTIM.....	49
LITERATURA IN VIRI.....	57

KNJIŽICI NA POT

Spoštovani vzgojitelji, učitelji in vsi, ki se pri svojem delu srečujete z otroki in mladostniki,

v Društvu za Združene narode za Slovenijo smo pripravili kratek in pregleden priročnik, vezan na večkulturnost, trajnostni razvoj in nenasilno komunikacijo. Človeštvo se sooča z izzivi podnebnih sprememb in z njimi povezano okoljsko krizo. Priča smo vojnām in oboroženim spopadom po svetu ter migracijam, ki jih sprožajo tako vojne in okoljske spremembe kot tudi želja po boljšem življenju.

Priročnik, ki je pred vami, smo oblikovali z mislijo na tri aktualna področja, ki vstopajo tudi v šolske učilnice: večkulturnost, trajnostni razvoj in nenasilna komunikacija. Na prvi pogled gre morda za področja, ki nimajo veliko skupnega, vendar se vsebinsko in tematsko dopolnjujejo. Sveta miru ni mogoče ustvariti brez poznavanja načel nenasilne komunikacije, doseganje ciljev trajnostnega razvoja pa ni mogoče brez pozvanja, upoštevanja in spoštovanja razlik v mnenjih, stališčih in kulturah.

V vzgojno-izobraževalnih zavodih se že več let srečujemo z učenci iz tujih kulturnih in jezikovnih okolij, ki poleg prilagojenih metod v pedagoškem procesu potrebujejo tudi podporo, pomoč in razumevanje celotne skupnosti, v katero se vključujejo. Vedno več pa govorimo tudi o različnih oblikah nasilja in zaščiti otrok pred njimi. Živimo torej v času, ko moramo otroke opremiti za življenje v večkulturnih družbah, za spreminjanje sveta v skladu s cilji trajnostnega razvoja. Naučiti jih moramo tudi, kako naj kot žirafe zrejo v prihodnost in se naučijo uporabe nenasilnega jezika.

Priročnik je sestavljen iz treh delov. V prvem delu so predstavljena teoretična izhodišča, s pomočjo katerih boste spoznali nekatere ključne poudarke s posameznega vsebinskega področja. Drugi del se osredotoča na pedagoške metode, poudarek je na uporabi otroške in mladinske literature ter na filmski vzgoji. Tretji del se posveča nenasilni komunikaciji in aktivnostim za otroke. Predstavljene delavnice in pripomočki so prvenstveno namenjeni otrokom in strokovnim delavcem v

predšolskem obdobju in prvem triletju osnovne šole, v nekoliko spremenjenih in zahtevnejših oblikah pa jih lahko uporabite tudi pri delu s starejšimi učenci.

Želimo si in upamo, da bo tale priročnik postal zvest spremljevalec v igralnicah in učilnicah ter da vam bo služil kot vir navdiha za vse naloge in aktivnosti, ki jih boste prenašali v igralnice in učilnice.

Izid publikacije omogoča projekt Z globalnim učenjem do globalnih ciljev II, ki ga izvaja SLOGA, platforma nevladnih organizacij za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč. Sofinancira ga Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve. Vsebina ne predstavlja stališč Vlade Republike Slovenije.

Iskrena hvala Boštjanu in Valeriji za vso pomoč, podporo in usmerjanje pri nastajanju vsebine tega priročnika.

SPREMNA BESEDA

Pred nami je priročnik, v katerem se prepletajo tematike, za katere bi lahko trdili, da hodijo strogo vsaka po svoji poti in kot neznanec strmijo v mimoidoče. A temu ni tako. Avtorica je v pričajučem priročniku dokazala ravno nasprotno ter povezala večkulturnost, trajnostni razvoj in nenasilno komunikacijo, ki z roko v roki stopajo po poti bolj ozaveščene in prijazne sodobne družbe.

Tenkočuten preplet slednjega je ključ, ki odpira vrata vzgojiteljem in učiteljem ter poudarja pomembnost iskanja metod in strategij za vključevanje omenjenih vsebin v najzgodnejšem obdobju. Na ta način priročnik tvori mostove in podira stereotipe, ki packajo vrednote, h katerim stremimo in ki se jih oklepamo v strahu, da bodo košček za koščkom izginjale v času, ter osvetljuje dejstvo, ki govori v prid bogastvu raznolikosti skozi področja izobraževanja za trajnostni razvoj.

Avtorica se z naborom literarnih del in aktivnosti v okviru pedagoških metod, usmerjenih v večkulturno izobraževanje, dotika uporabe filma, otroške in mladinske literature ter tako usmerja pomembnost slednjega v najzgodnejše obdobje, ki ustvarja temelj za vsa nadaljnja prizadevanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju. Hkrati osmisli funkcionalni cilj književne vzgoje, ki je usmerjen v razvijanje recepcijske sposobnosti in jo med drugim lahko razložimo kot sposobnost, da književno delo nekaj pove prav tebi; gre za sposobnost preseči svoj izkušenjski svet in vendarle v nekom drugem (v književni osebi) ugledati košček samega sebe z neke nove in do sedaj neznane perspektive. Prepoznavanje in predelovanje problemskih situacij iz realnega življenja v mladinski književnosti v ospredje potisne dva psihološka mehanizma, ki se aktivirata v otroku (proces identifikacije in proces projekcije). Oba mehanizma delujeta na instinktivni ravni. Tako se v otroku zgodi preplet sistema vrednot, stališč in vedenjskih vzorcev v odsevu književnih oseb.

Prisrčno kratko literarno delo avtorice U. Pliberšek z naslovom »Jagode imamo vsi radi« je odlična vsebina, ki prepleta filozofijo nenasilne komunikacije in osmisli prej omenjeni funkcionalni cilj književne vzgoje v najzgodnejšem obdobju.

Nenasilna komunikacija in njeno razumevanje se začneta najprej pri nas samih. To namreč doprinese k vzpostavljanju spoštljivih, empatičnih in pristnih odnosov. Služi kot orodje, s pomočjo katerega ozavestimo svoje občutke in posledično potrebe, ki niso (ali pa so) zadovoljene znotraj nas samih, ob tem pa te razumemo pri sogovorniku. Vključevanje učenja nenasilne komunikacije v vrtce in šole je proces, ki se ne zgodi takoj, temveč zori počasi in sproža vzorce komunikacije, ki doprinesejo k sprejemljivejšemu vedenju.

Utemeljitelj koncepta nenasilne komunikacije je dr. Marshall Rosenberg. Skozi prizmo jezika žiraf in šakalov vstopa v prostor otrok in prav tako odraslih ter podaja model komunikacije, ki ga avtorica priročnika z igrivim naborom aktivnosti približa otrokom v predšolskem in šolskem obdobju.

»Z majhnimi koraki se začne – pravijo.« Naj bo ta priročnik orodje strokovnim delavcem v šolah in vrtcih, ki bo osmisлил še tako majhen korak k trajnostno usmerjeni, večkulturni in ozaveščeni sodobni družbi, odeti v nenasilno komunikacijo, ki tvori povezanost v najširšem kontekstu in tlakuje pot kakovostnemu ter vključujočemu izobraževanju. Ob tem pa moramo ozavestiti, da slednje ne moremo učiti, če tega ne živimo tudi sami. Torej »bodimo vzgled«.

Valerija Tratnik,
dipl. vzg.

TEORETIČNA IZHODIŠČA

TRAJNOSTNI RAZVOJ

Trajnostni razvoj omogoča zadovoljitev trenutnih potreb človeškega rodu, ne da bi bilo pri tem ogroženo zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij (WCED, 198 v UNESCO, 2020).

Trajnostni razvoj pomeni zmanjševanje neenakosti, spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov in pravično gospodarsko rast. Ključno je uskladiti tri elemente razvoja: varstvo okolja, socialno vključenost in gospodarsko rast (Urad ZN na Dunaju).

Svetovni voditelji so sprejeli cilje trajnostnega razvoja na zgodovinskem vrhu Združenih narodov (ZN) leta 2015. Sedemnajst ciljev, ki jih je soglasno sprejelo 193 držav, predstavlja nove standarde razvoja, v katerem ni nihče zapostavljen in pozabljen (Agenda 2030). Skupina ZN za trajnostni razvoj združuje 37 skladov, agencij, programov, oddelkov in uradov, ki delujejo na področju razvoja v več kot 162 državah. Njihov skupni cilj je zagotoviti učinkovito, skladno in uspešno podpro državam za doseganje teh ciljev (Urad ZN na Dunaju).

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Generalna skupščina ZN poudarja, da sta vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj med ključnimi cilji Agende za trajnostni razvoj do leta 2030. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR) sta uveljavljen okvir za poučevanje o trajnostnem razvoju. Predstavljata celosten in transformativen učni proces. Podatki UNESCO kažejo, da je VITR del kurikulumov, izobraževanja učiteljev in izobraževalnih politik. Pogosto se ne uporablja kot celostni pristop, ampak je njegovo pojmovanje zreducirano na posamezna tematska področja (UNESCO, 2020).

Cilj VITR je pregledati vrednote in namene vzgoje in izobraževanja ter po celotni vertikali zagotoviti izobraževanje za trajnostni razvoj. Okrepiti je treba učenje pri vseh aktivnostih, ki spodbujajo trajnostni razvoj (UNESCO, 2020). VITR prispeva k uresničevanju vseh sedemnajstih ciljev trajnostnega razvoja, še posebej veliko vlogo pa ima četrti cilj (kakovostno izobraževanje) (UNESCO, 2020).

PODROČJA IZOBRAŽEVANJA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

MIR IN ČLOVEŠKA VARNOST, REŠEVANJE KONFLIKTOV

• ČLOVEKOVE PRAVICE •

DRŽAVLJANSTVO, DEMOKRACIJA, UPRAVLJANJE •
PARTICIPATIVNO ODLOČANJE • ENAKOST SPOLOV •
KULTURNA RAZNOLIKOST • MEDKULTURNO
RAZUMEVANJE • BIOLOŠKA RAZNOVRSTNOST • EKOLOŠKA
NAČELA, EKOSISTEMI • UPRAVLJANJE Z NARAVNIMI VIRI •
PODNEBNE SPREMEMBE • PREPREČEVANJE NESREČ •
ENERGIJA • ODPADKI • ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE •
POTROŠNIŠTVO IN ETIČNA TRGOVINA • VODA • RAZVOJ
PODEŽELJA IN MEST • DRUŽBENA ODGOVORNOST
PODJETIJ • GLOBALIZACIJA • CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Nekatere ključne učne teme VITR, ki so navedene zgoraj, kot so mir in človeška varnost, človekove pravice, participativno odločanje, enakost spolov in kulturna raznolikost, so sociokulturni izzivi, ki so osrednjega pomena za agendo trajnostnega razvoja. Medtem druge ključne teme trajnostnega razvoja predstavljajo del ekonomskih in okoljskih dimenzij trajnosti. Učenje o biološki raznovrstnosti, ekosistemih, upravljanju z naravnimi viri ali podnebnih spremembah, če omenimo le nekaj primerov, vključuje tudi učenje o tem, kako se ta vprašanja pojavljajo v specifičnih kulturnih kontekstih in kako se lahko kulturne skupine odzovejo na izzive, ki jih ta vprašanja predstavljajo (Tilbury in Mulà, 2009).

VEČKULTURNOST

Sodobne družbe so večkulturne, kar pomeni »prisotnost in sobivanje različnih kultur znotraj posamezne družbe« (Medica, 2011, str. 209). Večkulturnost je politični koncept, s katerim opredelimo načine urejanja kulturnih odnosov v sodobnih družbah. Večkulturnost obravnavamo v treh kontekstih, in sicer kot etnokulturnost (indigena ljudstva, migranti in etnične manjšine), raznolikost spolnih identitet in raznolikost fizičnih značilnosti posameznikov. Večina teoretikov meni, da pojem večkulturnosti zajema zgolj prvo kategorijo, ostali dve pa lahko uvrstimo v širše pojmovanje kulturnega pluralizma (Medica, 2011, str. 209–210).

V političnem kontekstu se je pojem večkulturnosti prvič pojavil v začetku 70. let 20. stoletja v Kanadi in nato Avstraliji. Pojavil se je kot politika »kulturne različnosti«, ki predstavlja alternativo asimilacijski politiki (Medica, 2011). V ZDA diskurz o večkulturnosti netijo gibanja za človekove pravice. Pojavi se kot ideološka rešitev za uravnoteženje različnosti v ameriški družbi (Citrin in dr., 2001). Leta 1968 je Martin Luther King govoril o sanjah, o viziji prihodnosti brez kulturne in etnične diskriminacije. Zdi se, da smo bili od takrat po svetu priča mnogim bojem za enakost ne glede na verske, kulturne in etnične razlike. V jedru Luthrovih zahtev je bilo točno to: boj za enake pravice, ki temeljijo na spoštovanju enakopravnosti (Bauman, 2010, str. 1–2).

Gibanja za enakopravnost pravic je moč zaslediti stoletja pred Luthrovim gibanjem za pravice afroameriške populacije, med drugim tudi v času francoske revolucije (1789). Paine (1791 v Bauman, 2010, str. 5) v delu »Rights of Man« poudari, da so si zahteve zgodovinskih gibanj enotne v tem, da je ljudi treba obravnavati kot enake, kar pomeni, da se vsi rodijo enaki in jim pripadajo enake pravice (prav tam, str. 5). Namen integracijskih politik 70. let 20. stoletja je bil ustvariti boljše življenjske pogoje migrantov (torej odpraviti škodo asimilacijskih politik), znižati državne stroške za oskrbo migrantov in pridobiti volilne glasove priseljencev. Ameriško različico integracijskih politik imenujemo »solatni bar« (angl. »salad bar«) (Vrečer, 2007, str. 37–38).

V Evropi se večkulturnost kot koncept pojavi v povezavi z industrijsko državo in migracijami v 60. letih 20. stoletja. V jedru koncepta večkulturnosti je bilo spodbujanje reform za enake možnosti vseh članov družbe, tako za posameznike kot za skupine migrantov. Obsežne migracije so potekale v države, kot so Belgija, Velika Britanija, Francija, Nizozemska in Portugalska, in sicer v največji meri iz držav, ki so bile nekdane kolonije naštetih. V 50. in 60. letih 20. stoletja so migracije potekale na sever Evrope, v Avstrijo, Nemčijo, in sicer iz mediteranskih držav, kot so Turčija, Jugoslavija, Grčija, Italija in Španija. Kljub začetnim pričakovanjem migrantov, da se bodo po določenem času življenja v tujini vrnili v izvirne države, se to pogosto ni zgodilo. Kmalu so jim v tujino sledile tudi njihove družine. Danes omenjena skupina migrantov predstavlja največjo skupino migrantov v večini zahodnoevropskih držav (Radovan in Kościelniak, 2015).

VEČKULTURNO IZOBRAŽEVANJE

Šola v večkulturnih družbah dobiva novo vlogo, pri kateri ni več poudarka zgolj na tem, kako naj bi izgledala praksa poučevanja, ampak mora otroke skozi praktične primere naučiti, kako postanejo aktivni državljani. Učenci naj bi z izobraževanjem pridobili veščine in znanja za medkulturno komunikacijo in sodelovanje. Učenci so tisti, ki bodo v prihodnosti gradili odnose v večkulturnem okolju, zato je naloga šole, da jih na to pripravi (Kragulj in Jukić, 2010).

Posledice globalizacije, povečano število migracij ter razvoj interneta in telekomunikacij se odražajo tudi v kulturni, etnični in religijski heterogenosti šolskih razredov. Trendi kažejo, da še posebej v velikih mestih ne bo več kulturno homogenih razredov. Na podeželju, kjer je veliko večja verjetnost za kulturno homogene razrede, se učitelji srečujejo z izzivi pri poučevanju zaradi novih telekomunikacijskih tehnologij (Neuner, 2002, str. 13). Tehnološki napredek učiteljem omogoča prikazovanje slik, podob in posnetkov iz drugih kulturnih okolij.

Po smernicah Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) ločimo dva pristopa k večkulturnemu izobraževanju:

- **večkulturno izobraževanje** pomeni »učenje o drugih kulturah z namenom priti do sprejemanja ali vsaj tolerance do pripadnikov drugih kultur« (UNESCO, 2006, str. 16);
- **interkulturno izobraževanje** označuje »preseganje pasivne koeksistence z namenom zagotoviti trajnostno sobivanje v večkulturni družbi, ki vodi skozi ustvarjanje razumevanja, spoštovanja in dialoga med različnimi družbenimi skupinami« (prav tam, str. 16).

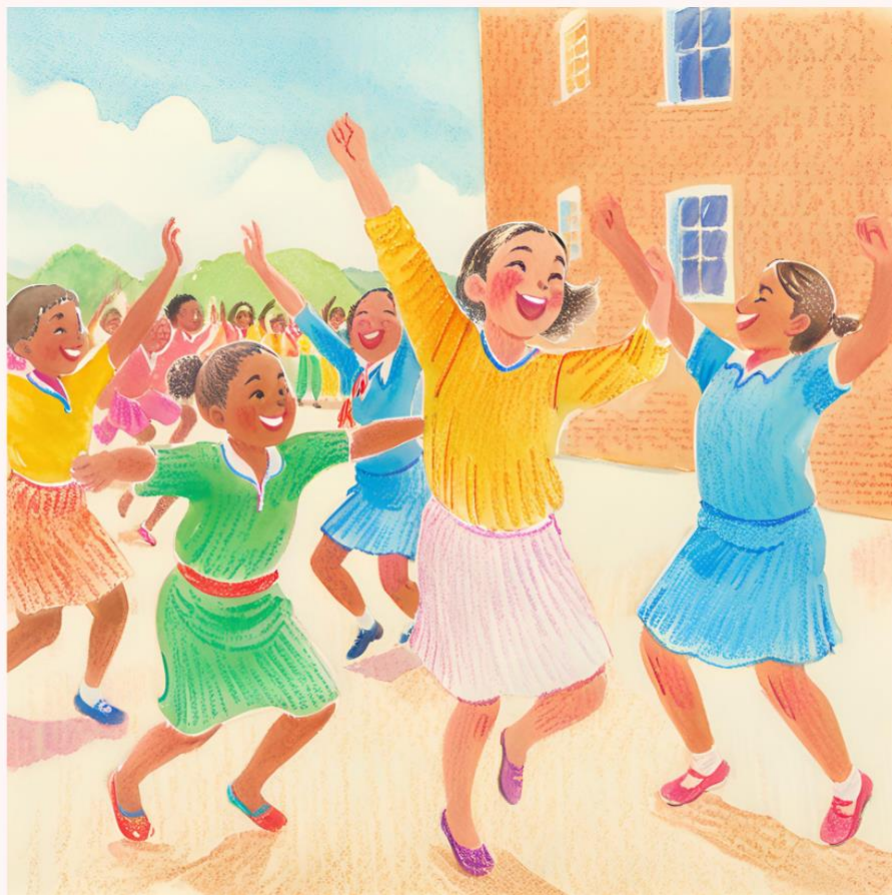
VLOGA VEČKULTURNEGA IZOBRAŽEVANJA PRI URESNIČEVANJU AGENDE 2030

Večkulturno izobraževanje se najpogosteje povezuje s 4. ciljem trajnostnega razvoja. Ta cilj trajnostnega razvoja, ki nosi ime »Kakovostno izobraževanje«, govori o izgradnji vključujočega kvalitetnega izobraževanja za vse. Popolnoma površinsko razumevanje tega pojma nas lahko vodi do zaključka, da gre za izobraževalni pristop, ki je namenjen migrantom in njihovi asimilaciji v državo gostiteljico. V resnici gre za zelo širok pristop k vključevanju tako učencev, ki izvirajo iz večinske kulture, kot tudi migrantov. Seveda pri tem naletimo tudi na področje oziroma problem medkulturnih odnosov (Catarci, 2021).

»Če želimo videti družbeno bolj pravično družbo za vse, moramo najprej razveljaviti rasizem. Začeti moramo v razredu, učitelji pa se morajo naučiti spreminjati svet. " - Tauheedah Baker

V jedru izobraževalnega sistema mora biti kot glavno vodilo mir. Trajnostno izobraževanje vključuje okoljski, kulturni, ekonomski in socialni vidik. Znotraj izobraževalnega sistema, vezanega na trajnostni razvoj, moramo zagotoviti socialno in kulturno vključenost različnih družbenih skupin (Lasonen, 2009). Razvoj človeštva v globaliziranem svetu potrebuje izobraževanje za mir, kulturno raznolikost in trajnostni razvoj.

VEČKULTURNO IZOBRAŽEVANJE V PRAKSI

PEDAGOŠKE METODE V VEČKULTURNEM IZOBRAŽEVANJU

V pričujočem poglavju so predstavljene zgolj nekatere dobro raziskane pedagoške metode, ki jih učitelj lahko uporablja pri poučevanju o večkulturnosti v šoli.

Med učnimi metodami, povezanimi z obravnavo večkulturnosti, avtorji najpogosteje izpostavljajo dialog oziroma diskusijo (Atwater, 1989), ki je lahko samostojna metoda ali del drugih pedagoških metod; izvede se lahko pred ali po aktivnosti. Metoda diskusije je najbolj razširjena oblika skupinskega dogovarjanja in prepričevanja. Namenjena je razbijanju predsodkov, razvijanju sposobnosti za skupinsko delo in razvijanju občutka pripadnosti skupini (Klemenc in dr. 2010, str. 7).

Igra vlog (Atwater, 1989; Brsky, 1995) od učencev zahteva uporabo naučenih teoretičnih znanj v praktični situaciji. Gre za metodo izkustvenega učenja, ki temelji na učenju iz neposredne izkušnje, kar omogoča trening veščin in spretnosti učencev. Med cilji igre vlog sta zvišanje občutljivosti za tuja in lastna stališča ter spodbujanje nadzora nad emocijami. Učenci se tekom igre soočijo z novimi, tudi konfliktnimi situacijami (Klemenc, 2011, str. 9).

Glasbena pedagogika mora v pouk umestiti glasbo drugih kultur, ker je šola dolžna prispevati k rušenju predsodkov in strahov ter tako zagotoviti mirno sobivanje različnih kulturnih skupin (Šulentić Begič, 2010, str. 328). Večkulturno glasbeno izobraževanje je odraz kulturne raznolikosti po svetu ali znotraj posameznih držav. Učitelji običajno ustvarjajo pouk o kulturnih glasbenih specifikah znotraj pouka o določeni temi in/ali po vnaprejšnjem dogovoru z razrednim učiteljem (Campbell in Anderson, 2010). Medkulturno razumevanje se pri učencih izboljša z glasbeno vzgojo, ki je usmerjena v dvig medkulturnih kompetenc učencev. Učenci, ki sprejmejo izbrano skladbo, tako da lahko brez težav pojejo in jo poslušajo, nimajo težav pri usvajanju novih vsebin, ki so povezane s funkcijami in zgodovino glasbe in glasbil, ki se uporabljajo za njeno izvajanje.

Metoda viharjenja možganov (angl. brainstorming) je namenjena odkrivanju idej o izbrani temi in učencem omogoča predstavitev lastnih idej ter ponuja možnost zaznavanja raznolikosti predlogov. Učitelj mora na začetku jasno izpostaviti, da kritike, mnenja drugih in vprašanja niso dovoljeni, s čimer zagotovi, da učenci predstavijo vse svoje ideje (Klemenc in dr., 2010, str. 3). Metodo viharjenja možganov lahko učitelj nadgradi s fotografijami in slikami, ki jih pred začetkom predstavi učencem. Izvedba metode s fotografijami poveča raznolikost in izvirnost idej učencev ter tako spodbudi kreativnost učencev pri razmišljanju o večkulturnosti (Wang, Fussel in Cosley, 2011).

UPORABA OTROŠKE IN MLADINSKE LITERATURE PRI VEČKULTURNEM UČENJU

Prvi stik otroka z literaturo so zgodbe, ki mu jih prebirajo starši, učitelji, vzgojitelji. Glasno branje zgodb je koncept Zahoda, vendar pri tem velja prepričanje, da večja izpostavljenost otroka komunikaciji in jeziku poveča njegov besedni zaklad, kar je bilo dokazano praktično povsod po svetu. Tudi otroci, ki se jim ne bere knjig, prihajajo v stik s pripovedovanjem zgodb in petjem pesmi. Glasno branje je najučinkovitejši mehanizem, s katerim lahko vzpostavimo interakcijo z otrokom in ga vpeljemo v značilnosti ter zakonitosti zapisane besede (Gopalakrishnan in Persiani-Becker, 2011, str. 49).

Slikanice so način, s katerim otrok odkriva in razvija svoj pogled na svet. Poleg besedila igrajo ključno vlogo ilustracije in fotografije v knjigah. Z vidika večkulture vzgoje slikanice nudijo prizore raznolikosti, ki otrokom ponujajo priložnost za refleksijo kulturne izkušnje, tako lastne kot tuje (Gates in Hall, 2010, str. 29).

Z otroško literaturo učitelj razvija večkulturno razumevanje, ki oblikuje otrokove socialne kompetence in lahko vpliva na sledeče sposobnosti: (a) izkazovanje spoštovanja do ljudi z raznolikim kulturnim poreklom, (b) učinkovito komuniciranje z ljudmi iz drugih kultur in (c) sodelovanje s pripadniki različnih kultur. Prebiranje knjig pomeni neko vrsto biblioterapije, ki se v šolstvu uporablja pri delu z učenci, ki imajo določene težave (zloraba drog, depresija, vedenjske težave), oziroma se s tem lahko tovrstnim težavam izognemo (Pardeck, 1995 v Kim in dr. 2006, str. 226).

NISI TAK KOT JAZ, DRUGAČEN SI ...

Slikanica Kathryn Cave z naslovom »Drugačen« je leta 1997 dobila nagrado od organizacije UNESCO za spodbujanje strpnosti. Prejela je tudi priznanje za znak kakovosti – zlato hruško. Zgodba govori o Drugačnem bitju, ki osamljeno živi v hiški na hribu. Nihče ga ne sprejme v svojo družbo, dokler nekega dne ne spozna Čudnega.

»NISI TAK KOT JAZ, AMPAK ME TO NE MOTI!«

V nadaljevanju predstavljamo nekaj predlogov za obravnavo literarnega besedila.

Aktivnost	Medpredmetna povezava	Cilj trajnostnega razvoja	Nenasilna komunikacija
Kako se počuti Drugačen?	slovenščina, spoznavanje okolja	3. in 11. cilj	Prepoznavanje čustev, empatija
Prijazno pismo prijatelju	Spoznavanje okolja, slovenščina	3. in 11. cilj	
Igra vlog	Spoznavanje okolja, slovenščina	10. cilj	Jezik žiraf in volkov
Poskusimo animirati zgodbo!	IKT veščine, slovenščina, likovna umetnost	10. cilj	

KAKO SE POČUTI DRUGAČEN?

CILJ:

- Učenci spoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost).

PRIPOMOČKA:

- Sličice z upodobljenimi čustvi (priloga 1)
- Lestvice počutja (priloga 2)

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj po tleh/mizah razporedi sličice, ki prikazujejo različna čustva. Otroke povabi, da izberejo in poimenujejo čustvo, s katerim bi opisali počutje Drugačnega.
- V nadaljevanju otroke spodbudimo, da poimenujejo tudi druga čustva. Lahko si tudi kakšnega izberejo in z mimiko predstavijo, kako se počutijo.
- Učitelj/vzgojitelj lahko učencem razdeli lestvice počutja, s pomočjo katerih vsak dan oziroma v določenih situacijah sporočijo, kako se počutijo.

POSKUSIMO ANIMIRATI ZGODBO

CILJI:

- Učenci prepoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost).
- Učenci vedo, da čustva vplivajo na vedenje.
- Učenci spoznajo in uporabijo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT).

PRIPOMOČKA:

- Likovni material
- Tablični računalnik

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj otroke vodi skozi proces režiranja zgodbe.
- Učitelj/vzgojitelj pomaga otrokom pri izdelavi rekvizitov (narišejo jih na papir ali uporabijo igrače).
- Učitelj/vzgojitelj pojasni, kako nastane posnetek v tehniki stop motion in učence vodi k izdelavi krajšega posnetka.

IGRA VLOG

CILJI:

- Učenci spoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost).
- Učenci povedo, kako so se počutili med igranjem.
- Učenci vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja.

PRIPOMOČKI:

- Posebni pripomočki niso potrebni.

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj otroke razdeli v pare ali skupine po tri.
- Učitelj/vzgojitelj določi, kakšne vloge morajo otroci odigrati (npr. norčevanje živali v knjigi – pri tem razmislijo, kako se je počutil Drugačen, kako bi lahko odreagiral itd.).
- Učitelj/vzgojitelj lahko učencem razdeli sličice s čustvi in jih spodbudi, da se pri igri vlog ravna po njih.

PRIJAZNO PISMO PRIJATELJU

CILJ:

- Učenci tvorijo besedilo oziroma narišejo sporočilo (glede na starost in sposobnosti).

PRIPOMOČEK:

- Papir (bel, različne barve po presoji učitelja)

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj učencem razdeli nekaj listov papirja (vsaj 2), ki jih učenci preložijo na polovico.
Na prvo stran naj učenci/otroci zapišejo svoje ime ali kaj bodo risali. V nadaljevanju njihova knjižica kroži med člani skupine in vsak naj vanjo napiše ali nariše poljubno prijazno sporočilo.

PREBERI MI ZGODBO

V nadaljevanju je naveden seznam literarnih del, ki jih lahko učitelji/vzgojitelji uporabljajo pri delu z najmlajšimi (predvsem predšolskimi otroki), ko nagovarjajo tematiko revščine, sprejemanja drugačnosti:

- Andersen, Hans Christian: Deklica z vžigalicami
- Crowther, Kitty: Jure in Jaka
- Duša, Zdravko: Kje so doma dobri možje
- ISOL: Kulturna izmenjava
- Kobald, Irena: Moji odeji
- Mlakar Črnič, Ida: Tu blizu živi deklica
- Fries, Claudia: Pujsa imamo za soseda
- Starkoff, Vanina: Ples z oblaki
- Kodrič, Neli: Ali te lahko objamem močno?

V nadaljevanju je naveden seznam literarnih del, ki jih lahko učitelji/vzgojitelji uporabljajo pri delu z učenci 1. in 2. triade, ko nagovarjajo tematiko večkulturnosti:

- Pfister, Marcus: Mavrična ribica
- Kobald, Irena: Moji odeji
- Kodrič Filipič, Neli: Požar
- Schami, Rafik: Kako se je pogumni očka nehal bati tujcev
- Lionni, Leon: Mali modri, mali rumeni
- Cave, Kathryn: Drugačen
- Fries, Claudia: Pujsa imamo za soseda
- Tample, Kate in Joj: Prostor na skali
- Mlakar Črnič, Ida: Tu blizu živi deklica
- Philipps, Carolin: Bela kava in posipanec
- Vidmar, Janja: Kebarie
- Vidmar, Janja: Otroci sveta

UPORABA FILMA V PEDAGOŠKEM PROCESU

Raziskave (Briam, 2010, Mishra, 2018; Smith Rorrer) kažejo, da je film učinkovito sredstvo za nagovarjanje večkulturnosti pri pouku. Učitelji metodo ponazoritve s filmom uporabljajo, ko nagovarjajo t. i. velike teme, kot so rasa, spolna usmerjenost, rasizem (Freimiller in Gerson, 2001, str. 40), in teme, ki so povezane z razumevanjem delovanja družbe, ter za učenje veščin, ki so potrebne za delovanje v družbi (Mishra, 2018, str. 112).

Učitelji film učencem pri pouku predstavijo na dva načina: (1) kot celoto; (2) kot posamezne odlomke. Možnosti uporabe odlomkov so se povečale zaradi tehnološkega napredka, predvsem DVD-jev, ki prenašajo kvaliteten zvok in sliko, tudi kadar nimamo možnosti popolnoma zastreti oken (Bergala, 2017, str. 82–96). Filmski odlomki so krajši segmenti vsebine, ki se gledalcem bolj vtisnejo v spomin kot celoten film (Bergala, 2017, str. 89). Filmske odlomke lahko razumemo kot celoto, torej pri ogledu ne pogrešamo preostale vsebine, oziroma kot naključen izsek iz vsebine. Z vidika pedagoškega dela imata oba določene prednosti: pri prvem učencem ponudimo »zgoščene modele«, ki jih je lažje pogledati kot celoten film, namen drugega pa je pri gledalcu spodbuditi željo po ogledu celotne vsebine (Bergala, 2017, str. 88).

Učenci predvajanju filmske vsebine sledijo lažje kot predavanju učitelja, saj je tempo predvajanja filma bolj enakomeren od predavanja učitelja. Učenci v sodobni šoli namreč pripadajo t. i. vizualno pisni generaciji, kar pomeni, da dobro razumejo vizualni jezik. Filmski jezik razumejo tako na intelektualni kot na emocionalni ravni (Mishra, 2018, str. 112). Ne glede na to, ali učitelj izbere ogled posameznih delov ali celotnega filma, mora zagotoviti aktivnost učencev tekom ogleda. V ta namen pripravi za učence gradivo t. i. načrta ogleda (ang. viewing guide), skladno s katerim učenci zapisujejo kronološki potek dogodkov, pomembne dele vsebine in pričevanja strokovnjakov (v dokumentarcih) (Gerster, 2006, str. 99). Po ogledu filma mora učitelj z učenci opraviti razgovor o njihovem doživljanju vsebine, kar vodi v intelektualno refleksijo (Mishra, 2018, str. 112).

»Film lahko v učilnico prinese svet.«
(MISHRA, 2018, STR. 112).

MEDVEDEK PADDINGTON

Animirana družinska komedija Paddington je nastala po knjižnih klasikah Michaela Bonda. Zgodba govori o medvedku, ki skuša v Veliki Britaniji najti nov dom. Na londonski železniški postaji Paddingtona nekoliko prestrašenega in osamljenega najde družina Brown, ki mu ponudi ime, čaj in streho nad glavo (Kinodvor). V nadaljevanju obravnavamo vsebino filma glede na posamezne filmske prizore. Priporočamo, da se ob ogledu vsakega kadra učitelj pogovori z učenci o vsebini in jih vodi skozi refleksijo.

- Potres

Prizor potresa pojasni, zakaj je medvedek zapustil Peru. Učenci ob ogledu reflektirajo, kako se medvedek počuti ob izgubi doma in bližnjega družinskega člana. Naravne nesreče in klimatske spremembe povzročajo migracije ljudi, posebno kadar zaradi nesreče izgubijo možnost oziroma vire preživetja (Mously Mbaye, 2017). V filmu je prikazano, da zaradi posledic nesreče medvedek v domačem kraju ne more živeti, kar ga pripelje do migracije v Veliko Britanijo.

- Prihod v London

Ob prihodu Paddgintona v London se jasno pokaže, da se razlikuje od prevladujoče populacije. Okoli vratu ima listek, na katerem piše: »Prosim, skrbite za tega medveda.« Gre za spomin na to, da je na začetku druge svetovne vojne v Veliko Britanijo migriralo veliko otrok. Medvedku odrasli ne pomagajo, dokler ne pride družina Brown, ki ga vzame k sebi. Ob ogledu se otroci postavijo v vlogo mimoidočih in razmišljajo o razlogih, zakaj medved ne dobi pomoči (rasne, kulture razlike) in kako se ob tem počuti.

- Prvič v kopalnici

Prizor v kopalnici vsebuje elemente situacijske komedije, ki izvira iz zvrsti nemega filma. Običajni dogodki se pogosto spremenijo v nesrečo in kaos, kar se zgodi tudi v prizoru v kopalnici (Paddington). Paddington se pogosto znajde v situacijah, v katerih ne pozna pravil obnašanja, in se v želji, da bi se vedel primerno, obnaša na nenavaden način. Orwell (1988 v Smith, 2020, str. 30) je kritičen do obravnave tujcev v otroški in mladinski literaturi, saj nič ne kaže na spremembe v odnosu do tujcev, ki so vedno smešni. Otroke vodimo skozi razmišljanje o tem, kako bi se sami počutili v tujem okolju, kjer ne poznajo pravil obnašanja.

- Osebna izkušnja odraslega migranta

V prizoru gledalci spoznajo imigrantsko izkušnjo gospoda Gruberja, ki v London prispe kot otrok (v času *Refugee Children Movement*). Dogajanje je umeščeno v starinarnico gospoda Gruberja, ki je po videzu čudna in drugačna (npr. čaj postreže na premikajočem se vlaku). Prizor ponuja možnost za pogovor o težavah pri integraciji v britansko družbo.

- Družina

V Peruju je Paddingtonov najljubši čas priprava marmelade. Marmelada zanj pomeni vir za potešitev lakote in mu daje občutek varnosti (Paddington). V zadnjem prizoru vidimo Paddingtona, ki skupaj z družino Brown pripravlja marmelado. Gospa Brown pravi: »Vsak dom bi moral imeti marmeladni dan. /.../ Pa medveda. Posebej medveda.« (King, 2014, 1:24:00) Paddington je v središču dogajanja in družini predstavi del svoje kulture, ob tem pa se počuti sprejetega. Z učenci smo se pogovorili, kaj pomeni dom – ali gre za objekt (hišo/stanovanje) ali za občutek varnosti in sprejetosti. Pogovorimo se tudi o tem, česa se lahko naučimo od pripadnikov drugih kultur in česa se lahko oni naučijo od nas.

Britanski filmski inštitut, Danski filmski inštitut in Vision Kino so razvili projekt z naslovom »Film – A Language Without Borders«, ki ga sofinancira Evropska unija. V okviru projekta je nastalo tudi pedagoško gradivo, ki je v pomoč in oporo vsem, ki delajo z otroki, starimi od 2 do 6 let. Predlagane aktivnosti povzemamo in v nekoliko prilagojeni obliki predlagamo za uporabo v razredu. V spodnji tabeli predstavljamo nekaj predlogov aktivnosti, ki lahko sledijo ogledu filma. Predstavljena je tudi povezana s cilji trajnostnega razvoja in načeli nenasilne komunikacije.

Aktivnost	Medpredmetna povezava	Cilj trajnostnega razvoja	Nenasilna komunikacija
Sprehod po mojem kraju	Šport, spoznavanje okolja	3. in 11. cilj	
Kako se počutim ob ogledu?	Spoznavanje okolja, slovenščina	3. cilj	Prepoznanje čustev
Pismo medvedku	Slovenščina	10. cilj	
Igra vlog	Spoznavanje okolja, slovenščina	10. cilj	Jezik žiraf in volkov
Potres	Spoznavanje okolja, slovenščina, šport, likovna umetnost	3., 9., 13. cilj	

SPREHOD PO MOJEM KRAJU

CILJI:

- Učenci spoznajo okolico šole in poti v šolo.
- Učenci sodelujejo na sprehodu in pri tem upoštevajo dogovorjena pravila.
- Učenci likovno upodobijo zemljevid domačega kraja.

PRIPOMOČKI:

- Likovni pripomočki
- Športna obutev in obleka
- Zemljevidi (po potrebi)

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj se z otroki sprehodi po domačem kraju/mestu. Otrokom lahko ponudi zemljevide (morda se povežemo z lokalnim turističnim informacijskim centrom).
- Otroci opazujejo, kaj bi bilo medvedku Paddingtonu všeč (npr. igrala, drevesa, tržnica – tam lahko kupijo pomaranče za marmelado idr.), kaj bi ga prestrašilo, se mu zdelo nenavadno (npr. promet, hrup, semaforji idr.).
- Po vrnitvi v šolo/vrtec se učitelj/vzgojitelj z otroki pogovori o tem, kaj so na poti opazili. Za medvedka lahko narišejo zemljevid svojega kraja, pot, kako bi prišel do šole idr.
- Učenci/otroci likovno predstavijo zemljevid domačega kraja.

KAKO SE POČUTIŠ OB OGLEDU?

CILJI:

- Učenci spoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost).
- Učenci opišejo svoje počutje ob ogledu posameznih prizorov.
- Učenci vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja.

PRIPOMOČKI:

- Delovni list (priloga 3)

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj se z otroki pogovori o njihovem počutju ob ogledu filma ali posameznih prizorov. Pomaga si lahko tudi s sličicami čustev in delovnim listom v prilogi.

PISMO MEDVEDKU

CILJ:

- Učenci/otroci razvijajo zmožnost pisnega sporočanja.

PRIPOMOČKI:

- Likovni pripomočki
- Papir

POTEK AKTIVNOSTI:

- To je aktivnost, ki jo prilagodimo starosti in sposobnostim učencev. Spodbudimo jih k razmišljanju o tem, kaj bi povedali/napisali medvedku, če bi ga poznali. Kaj bi ga vprašali o njegovi domovini, kaj bi mu svetovali? Kaj bi mu povedali o Sloveniji? Kaj bi mu povedali o svojem domačem kraju? Bi z njim delili kakšen dober kuharski recept?

POTRES

CILJA:

- Učenci uživajo v različnih oblikah gibanja.
- Učenci sledijo navodilom za igro.

PRIPOMOČKI:

- Posebni pripomočki niso potrebni.

POTEK AKTIVNOSTI:

- Igro se lahko igramo v razredu ali na šolskem igrišču. Otroci prosto tekajo po prostoru, ko pa zaslišijo besedo potres, se skrijejo, ko slišijo besedo poplava, stopijo na dvignjeno področje. Po smislu in svoji domišljiji lahko uporabimo tudi druge pojave, ki so povezani s posledicami klimatskih sprememb. Z otroki se pogovorimo o klimatskih spremembah kot razlogu za migracije. V okviru likovnega pouka lahko izdelajo maketo, na kateri predstavijo vpliv človeka na okolje (odpadki, deforestacija, poplave itd.).

IGRA VLOG

CILJI:

- Učenci spoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost).
- Učenci povedo, kako so se počutili med igranjem.
- Učenci vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja.

PRIPOMOČKI:

- Posebni pripomočki niso potrebni.

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj otroke razdeli v pare ali skupine po tri.
- Učitelj/vzgojitelj določi, kakšne vloge morajo otroci odigrati (npr. prihod medvedka v London, pogovor z domačini itd.).

ZA SLADEK KONEC ...

Poznate najljubšo hrano medvedka Paddingtona? To je pomarančna marmelada, ki jo je pogosto pripravljaj v svojem domu v Peruju. Z otroki se tudi vzgojitelji in učitelji lahko lotite priprave marmelade ali malice medvedka Paddingtona. Morda si v naravi pripravite piknik in preberete kakšno zanimivo zgodbo.

Marmelada medvedka Paddingtona

(www.inliterature.net)

Sestavine:

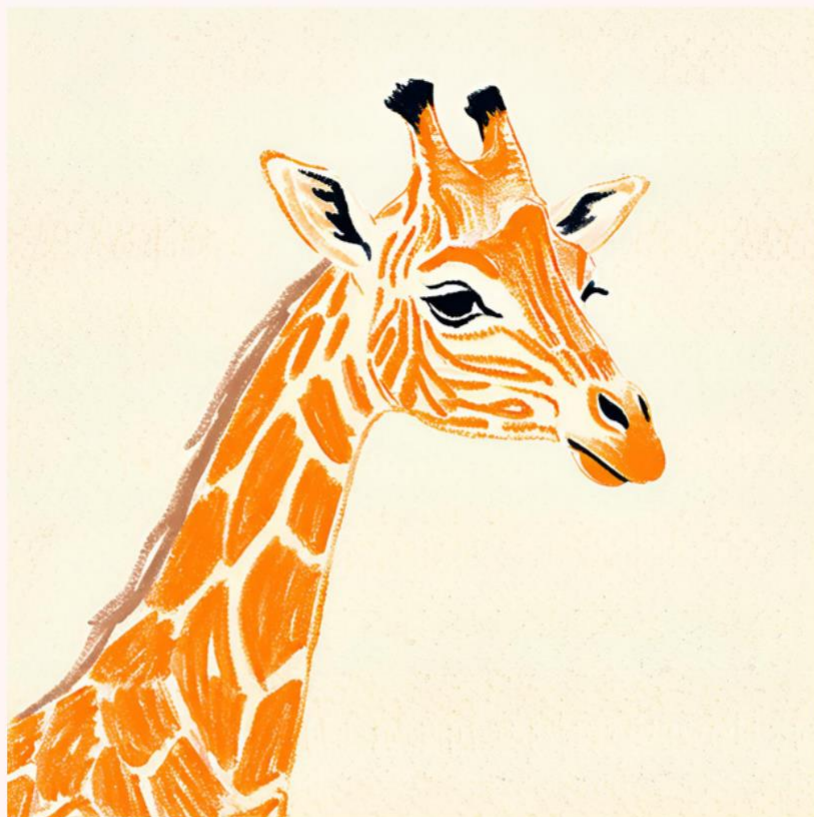
- 1,5 kg velikih pomaranč
- 6 skodelic vode
- 4 skodelice belega sladkorja

Priprava:

1. Pomaranče za trenutek postavite v lonec z vrelo vodo, nato jih odstranite in zdrgnite. Belo podkožje pomaranče lahko naredi marmelado precej grenko, zato polovico pomaranč prerežite na pol po dolžini in jih nato na tanko narežite z ostrim nožem. Postavite jih v velik lonec.
2. Drugo polovico pomaranč naribajte (lupino) in prav tako dajte v lonec.
3. Odstranite belo podkožje in ga zavržite. Preostanek pomaranč čim bolj na drobno narežite in dajte v lonec. Pokrijte s pokrovom in pustite stati 24 ur.
4. Naslednji dan vklopite štedilnik, zavrite pomaranče in jih kuhajte na nizkem ognju uro in pol. Pokrijte in pustite stati še 12 ur.
5. Naslednje jutro vmešajte 4 skodelice belega sladkorja in marmelado zavrite. Odstranite pokrov in pustite vreti še 1 uro.
6. Preden z marmelado napolnite kozarce, pustite, da se ohladi.

NENASILNA KOMUNIKACIJA

KAJ JE NENASILNA KOMUNIKACIJA?

Zakaj bi izbrali socialno-čustveno učenje? Podatki kažejo, da se dobrobiti čustvenega in socialnega učenja, kamor spada tudi urjenje nenasilne komunikacije, odraža v dvigu samozavesti in socialno-čustvenih veščin. Raziskave kažejo, da se zmanjšajo čustvene in vedenjske težave ter uporaba drog. Pri šolskem pouku se temu področju praviloma namenja manj pozornosti. Nekateri raziskovalci zagovarjajo vključitev socialno-čustvenega učenja v kurikulum šol (OECD, 2018).

Nenasilna komunikacija je koristno orodje in predstavlja pomemben del našega vsakdana. Pomaga nam reševati spore in konflikte. Ključna je tudi, če želimo z drugimi vzpostavljati spoštljive in tople odnose. Pri tovrstni komunikaciji je pomembno, da posamezniki izrazijo svoje počutje, potrebe in čustva na način, da se tudi sogovornik počuti varnega in sprejetega. Posamezniki se v procesu učenja nenasilne komunikacije naučijo postaviti lastne meje in upoštevati meje drugega.

Začetnik koncepta nenasilne komunikacije je dr. Marshall Rosenberg. V svojem delu med drugim oblikuje koncept jezika žiraf, ki ga lahko na igriv in zanimiv način približamo tudi najmlajšim.

Cilj nenasilne komunikacije je vzpostavljanje pristnih povezav z ljudmi, tudi s tistimi, ki nam morda niso najbolj blizu.
Osnovno načelo je osredotočanje na potrebe vseh ljudi v dani situaciji.
Temelji na predpostavki, da se spori in konflikti lahko rešijo, če vzpostavimo iskreno in nenasilno komunikacijo.

(vir: To sem jaz.si)

Dr. Marshall Rosenberg se je pri svojem delu zgledoval po Mahatmi Gandiju in Martinu Luthru Kingu. Rosenberg je razvil neverjetno preprost sistem, v katerem je povzel naravo človeške komunikacije, ki je nagnjena h konfliktom. Rosenberg pravi, da svet vidimo skozi dve prizmi; to sta jezik volkov/šakalov in jezik žiraf (Network, 2017). Jezika Rosenberg opiše takole:

»Ugotovil sem, da jezik, ki so nas ga mnogi naučili, ovira našo željo po življenju v harmoniji drug z drugim. Že v zgodnjem otroštvu so nas naučili govoriti in misliti po 'šakalsko'. To je moralistični jezik klasifikacij, ki ljudi označuje; ima izvrsten besednjak za analiziranje in kritiziranje. Šakalski jezik je dober za to, da ljudem poveš, kaj je narobe z njimi: 'Očitno si čustveno moten (ali nesramen, len, sebičen itd.)'. Ta jezik izhaja iz glave. Gre za način mentalnega razvrščanja ljudi na različne odtenke dobrega in slabega, pravilnega in napačnega. Končno sproži obrambnost, odpor in protinapad. Prišel sem tudi do jezika srca, oblike komuniciranja, ki spodbuja dobrobit nas samih in drugih ljudi. To sredstvo komuniciranja imenujem 'žirafa'. Žirafa ima največje srce od vseh kopenskih živali, je dovolj visoka, da zre v prihodnost, in živi svoje življenje z nežnostjo in močjo. Žirafji jezik je jezik prošenj; šakalski jezik je jezik zahtev.« (Network, 2017)

JEZIK ŠAKALOV

Šakal je plenilska in agresivna žival iz družine lisic. Njegovo tuljenje je lahko zelo neprijetno za ljudi, saj zvok spominja na glasen krik ali sireno. Metafora šakala predstavlja plitko gledanje na stvari, komunikacijo z malo povezave, malo širine in slabo razumevanje. To je jezik, ki blokira povezavo med ljudmi in prevzema obliko moralistične sodbe, komunikacije, ki se osredotoča na ocenjevanje, kaj je prav ali narobe, kaj je dobro ali slabo, pravilno ali napačno. Namen take komunikacije je obsojati in pogosto vodi v izgradnjo sovražnih odnosov (Rosenberg, 2021 v Pinto in Cunha, 2023).

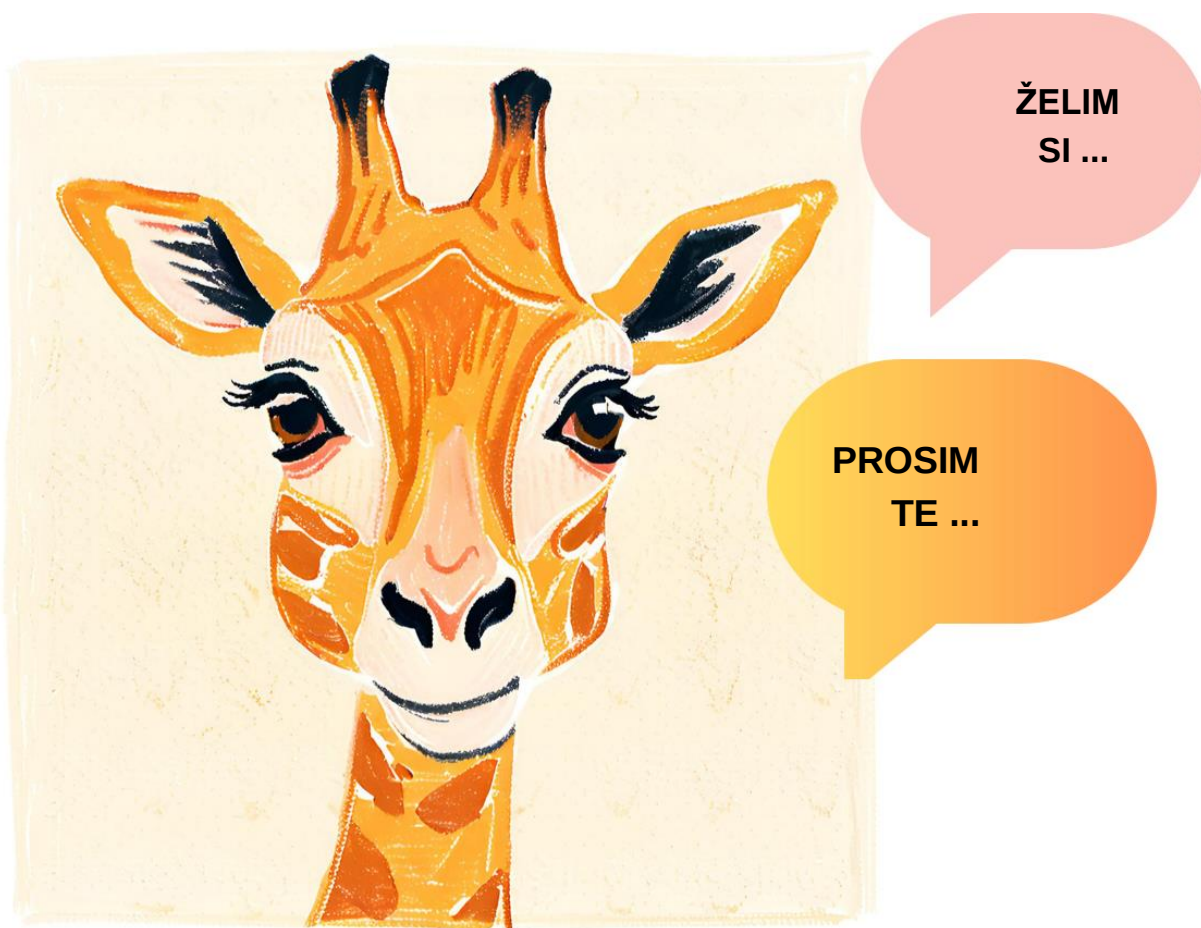
**TI SI
KRIV!**

**SAMO JAZ
IMAM
PRAVI!**

**ZAHTEVAM,
DA ...**

JEZIK ŽIRAF

Žirafa je kopenski sesalec z največjim srcem. Dolg vrat ji nudi zaščito, saj ji omogoča sposobnost, da vidi daleč v prihodnost, da doseže stvari, ki so nedosegljive za druge, in da ostane zunaj spletk. Da bi kri prišla do žirafje glave, mora biti njeno srce 43-krat močnejše kot človeško. S tako močnim srcem žirafa v nenasilni komunikaciji ponazarja jezik srca, način komunikacije s širšim pogledom na situacije brez vrednostnih sodb, le opazovanje z empatijo in ljubečo povezavo. »Namen žirafjega jezika je ustvariti kakovostno povezavo, da lahko DAMO (izražamo potrebe na sočuten in harmoničen način) in SPREJMEMO (smo v prisotnosti negativnih čustev drugega, ne da bi nas ta preplavila, ohranjamo sočutno držo). Poslušanje bolečine drugega na empatičen način pomaga razumeti, kaj je prisotno, onkraj navlake v mislih osebe.« (Rosenberg, 2021, str. 40 v Pinto in Cunha, 2023)

MODEL NENASILNE KOMUNIKACIJE

Model nenasilne komunikacije po Rosenbergu predstavljamo z vidika izražanja in poslušanja (povzeto po: ZRSS, 2017).

NENASILNO IZRAŽANJE:

1. Vidim/slišim ...
2. Počutim se ...
3. Potrebujem ...
4. Zase si želim ...

NENASILNO POSLUŠANJE:

1. Vidim/slišim te ...
2. Ti se počutiš ...
3. Ti potrebuješ ...
4. Vprašam te ...

**BOJIM SE, DA BOM ZAMUDIL
K POUKU, ČE BOŠ TI ZAMUJAL.
LAHKO JUTRI, PROSIM, POHITIŠ?**

**OBOŽUJEM
ČOKOLADO! TE
LAHKO PROSIM
ZA KOŠČEK?**

V nadaljevanju vabimo vzgojitelje in učitelje, da z otroki preberejo zgodbo o volku, ki je imel rad jagode, in o modri sovi, ki ga je naučila govorice žiraf.

JAGODE IMAMO VSI RADI

Zgodba o volku, ki je imel rad jagode

Na obronkih gozdne jase pri treh starih hrastih so dozorele dišeče gozdne jagode. Vest o sladkih jagodah se je kaj hitro razširila po gozdu. Živali od blizu in daleč so odhitele na gozdno jaso, da bi se posladkale z jagodami. Tudi šakale, ki so bili strah in trepet gozdnih živali, so zamikali slastni rdeči sadeži.

Gozdna jasa je bila nabito polna živalic, ki so hitele nabirat jagode, klepetale in vriskale od veselja. Bale so se prihoda požrešnih šakalov, ki so s svojim glasnim zavijanjem vedno vse prestrašili ali povzročili prepir.

Šakali, skriti med grmičevjem, so opazovali dogajanje na jasi. Največji in najmočnejši med njimi je glasno zatulil: »Dajmo, šakali, gremo in poberimo živalim vse jagode! Mi smo največji in najmočnejši v tem gozdu, zato vse pripada nam!« In res so planili na gozdno jaso ter pograbili košare, polne jagod. Živalce so se prestrašene razbežale.

»Šakali, velikani! Užalostili in prestrašili ste ves gozd. Vaše ravnanje me spravlja v jezo in obup. Želim, da prenehate tako grobo ravnati. Jagod je na jasi dovolj za vse nas,« se je zaslišal drobčen, a odločen glas.

Šakali so prasknili v smeh. »Ti majcena miš. Ti drobižek. Le čakaj, odpihnem te na drug konec gozdne jase,« je zagrozil največji in najmočnejši šakal.

In res je zajel sapo in pihnil enkrat, dvakrat, trikrat. Miške in njenih pogumnih besed ni mogel odpihniti.

»Kako je to mogoče? Jaz sem vendar največji in najmočnejši v tem gozdu! Ti nesramnica mala, ne dovoliš nam nabirati jagod,« je zarjovel šakal. Drobcena miška je splezala na najbližjo drevesno vejo in pogumno nagovorila šakala: »Veš, šakal, morda sem res samo drobcena in majhna miška, imam pa pogumno žirafje srce. Nekoč, dolgo je že tega, sem potovala v daljno Afriko, ker so me žirafe naučile svoje skrivnostne govorice. Tudi tebe lahko naučim, če želiš.«

Šakali niso in niso mogli verjeti, kaj se je zgodilo. Od presenečenja in strahu so stisnili repe med noge in pobegnili proti domu. Največji in najmočnejši med šakali se je domov vrnil zadnji. Bil je žalosten, zmeden in malo jezen. Že pred domom ga je srečala skupina šakalov in vsi so kričali nanj: »Vsega si ti kriv! Ostali smo brez jagod! Premagala te je navadna miš!« Kar naenkrat se je šakal počutil majhnega, osamljenega in nemočnega.

Šakal je sam taval po gozdu, iskal hrano, zatočišče ali nekoga, ki bi z njim izmenjal kakšno prijazno besedo. Živalce so bežale pred njim, skrivale so se v svoja domovanja, šakala pa niti pogledale niso.

Prestrašen in žalosten se je ulegel pod košat hrast in se spomnil besed male miške. Bi se tudi on lahko naučil žirafje govorice, bi lahko tako popravil nastalo krivico in bi morda, samo morda, tako našel nove prijatelje?

Morda, kdo ve, se svet s prijazno
besedo lahko spremeni ...

NAUČIMO SE GOVORITI KOT ŽIRAFE

Predhodno predstavljena in zapisana zgodba lahko služi kot uvod k obravnavi nebesedne komunikacije z otroki. Čeprav se mogoče zdi naloga preprosta, zahteva veliko vaje in treninga. Zbrali smo nekaj predlogov za izvedbo aktivnosti po branju oziroma pred njim. Določene elemente povzemamo po zbirki priročnikov *YOUTH START* za učenje o empatiji.

MORDA, KDO VE, SE SVET S PRIJAZNO BESEDO LAHKO SPREMENI ...

Aktivnost	Medpredmetna povezava	Cilj trajnostnega razvoja	Nenasilna komunikacija
Kako ti govoriš?	Šport, spoznavanje okolja, slovenščina	3. in 10. cilj	Jezik žiraf in volkov
Spremeni stavek	Spoznavanje okolja, slovenščina	10. cilj	Prepoznanje čustev, jezik žiraf in volkov
Igra vlog	Spoznavanje okolja, slovenščina	10. cilj	Jezik žiraf in šakalov

KAKO TI GOVORIŠ?

CILJ:

- Učenci/otroci razvijajo zmožnost izražanja in prepoznavne govorice žiraf in šakalov.

PRIPOMOČKI:

- Pisala
- Papir
- Kartice ter ilustracija šakala in žirafe (priloga 4)

POTEK AKTIVNOSTI:

- To je aktivnost, ki jo prilagodimo starosti in sposobnostim otrok. Če ne znajo pisati, se z njimi pogovorimo. Spodbudimo jih lahko k likovnemu izražanju. Po tleh/tabli razporedimo kartice z zapisanimi stavki. Otroke usmerimo k temu, da sami prinesejo kartico s stavkom do ilustracije šakala ali žirafe.

SPREMENI STAVEK

CILJ:

- Otroci preoblikujejo stavek iz nasilne v nenasilno komunikacijo in obratno.

PRIPOMOČEK:

- Po potrebi prilagodimo seznam v prilogi 5.

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj otrokom prebere poved, ki je zapisana v jeziku žiraf ali jeziku šakalov. Naloga otrok je, da stavek ustrezno preoblikujejo v govorico druge živali. Ta naloga je lahko zanje zelo zahtevna. Še posebej mlajši bodo potrebovali veliko usmerjanja odrasle osebe.

IGRA VLOG

CILJI:

- Učenci spoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost).
- Učenci povedo, kako so se počutili med igranjem.
- Učenci vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja.

PRIPOMOČKI:

- Posebni pripomočki niso potrebni.

POTEK AKTIVNOSTI:

- Učitelj/vzgojitelj otroke razdeli v pare ali skupine po tri.
- Učitelj/vzgojitelj določi, kakšne vloge morajo otroci odigrati (šakal/žirafa) v vsakdanjih situacijah.

PRILOGE K AKTIVNOSTIM

PRILOGA 1

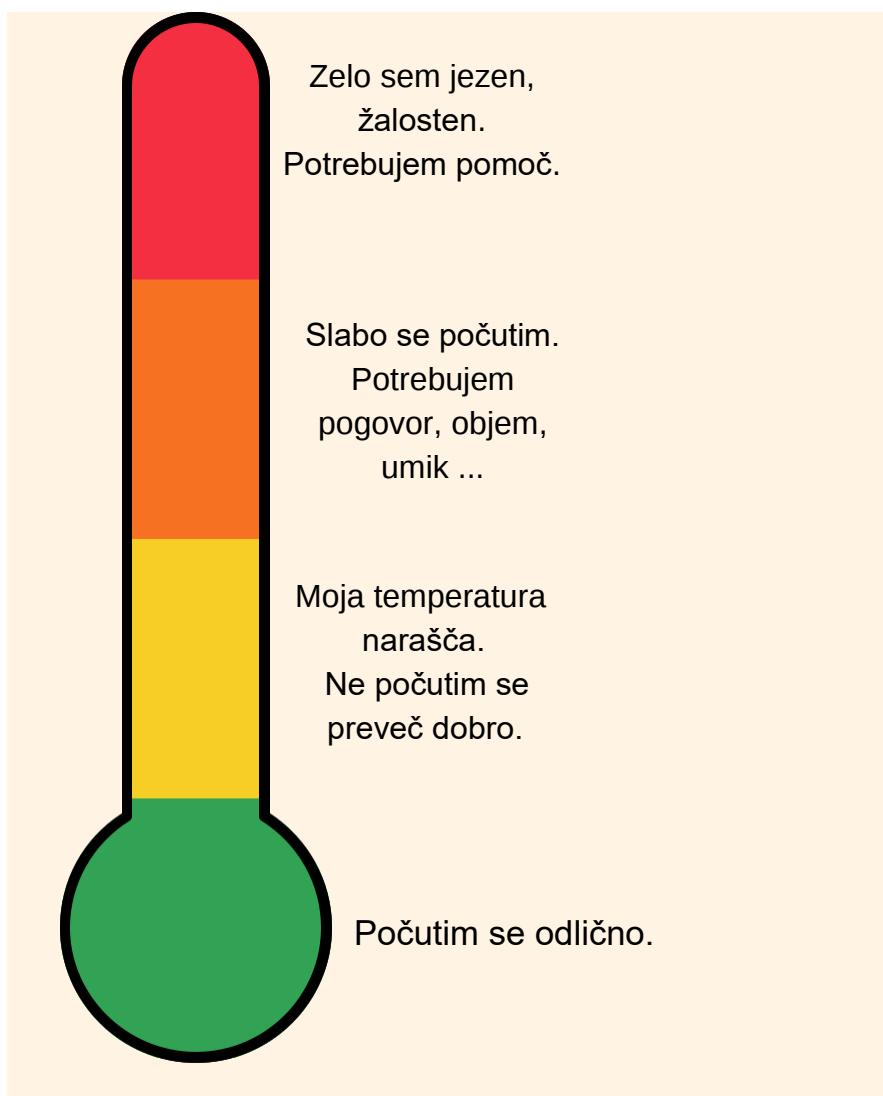

PRILOGA 2

Kako se počutiš danes? Obkroži.

Izmeri svoje počutje ...

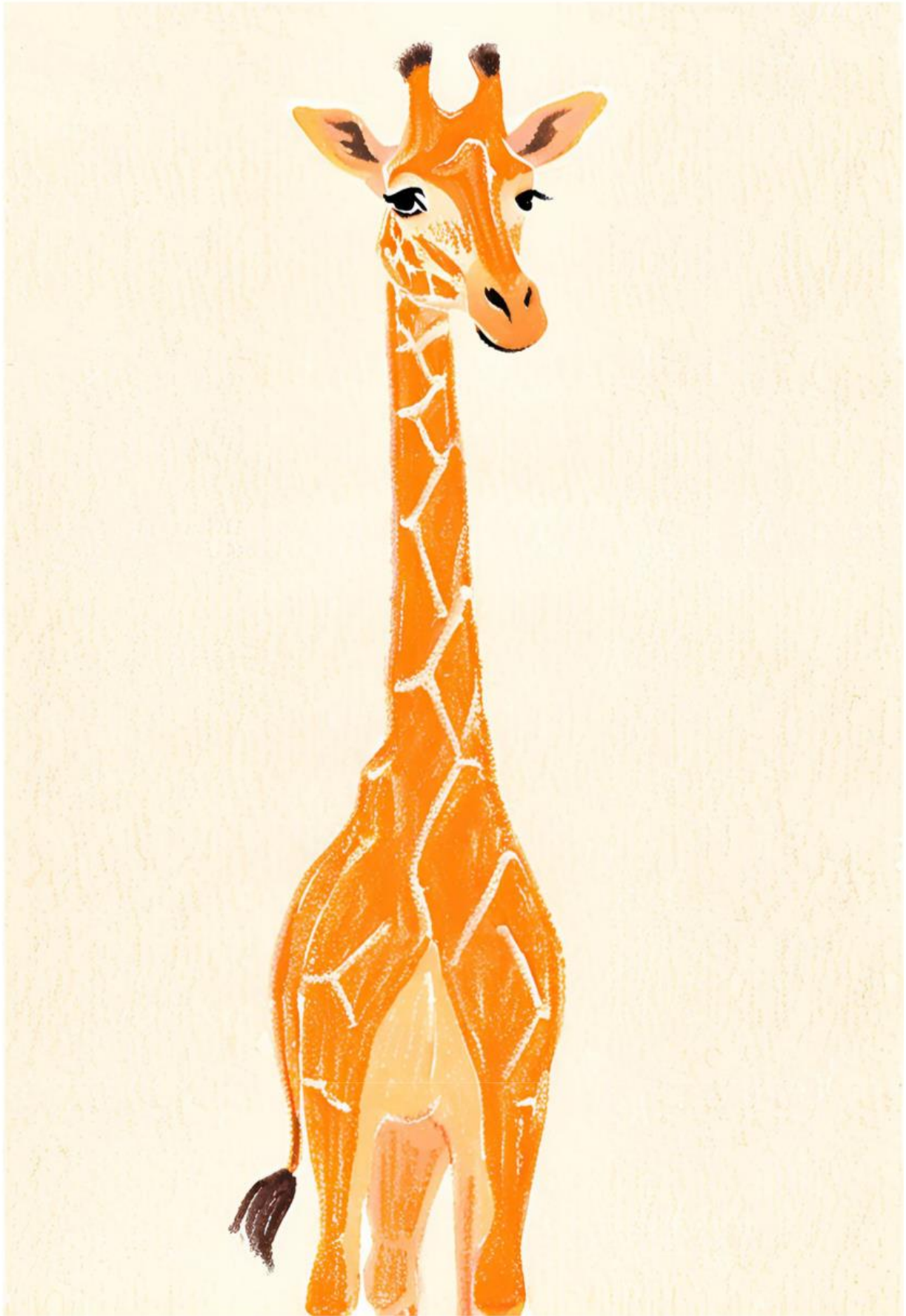
PRILOGA 3

Kako si se počutil ob pogledu na posamezen prizor? Ustrezno obkroži.

PRILOGA 4

NE MARAM TE!	VSEGA SI TI KRIV/A!
RAD/A IMAM TO ČOKOLADO. LAHKO DOBIM KOŠČEK, PROSIM?	POJDI STRAN!
JEZEN/A SEM, KER NE DOVOLIŠ, DA SE IGRAM S TABO. RAD/A BI SODELOVAL/A PRI IGRI.	ŽAL MI JE, KER SEM TE PRIZADEL/A.
TA NALOGA ME JEZI. MI LAHKO, PROSIM, POMAGAŠ?	VEDNO MI TEŽIŠ!
TI NIMAŠ POJMA! JAZ IMAM VEDNO PRAV.	MOTI ME, DA SI SPET ZAMUDIL/A AVTOBUS. LAHKO JUTRI, PROSIM, POHITIŠ?
DANES SI GRDO OBLEČEN/A.	ŽALOSTI ME, DA Z MANO NE IGRAŠ NOGOMETA. SE LAHKO
TI LAHKO KAKO POMAGAM?	POPOLDAN DOBIVA NA IGRIŠČU?

PRILOGA 5

Pred tabo so zapisane povedi v jeziku žiraf in šakalov. Tvoja naloga je, da zapisano poved spremeniš v jezik druge živali.

	
	RAD/A IMAM TO ČOKOLADO. LAHKO DOBIM KOŠČEK, PROSIM?
TAKOJ MI DAJ AVTOMOBILČEK!	
POJDI STRAN! NE BOM SE IGRAL/A S TABO!	
	MOTI ME, DA SI SPET ZAMUDIL/A AVTOBUS. LAHKO JUTRI, PROSIM, POHITIŠ?
DAJ MI MIR!	
DANES SI RES GRDO OBLEČEN/A.	

LITERATURA IN VIRI

- Atwater, M. M. (1989) Including Multicultural education in science education: definitions, competencies, and activities. *Journal of science teacher education*, 1(1), 17–20.
- Barsky, A. (1995) A student-centred approach to culturally diverse role play exercises. *Canadian social work review*, 12(2), 175–189.
- Bauman, G. (2010) *The multicultural riddle: rethinking national, ethnic and religious identities*. Routledge.
- Bergala, A. (2017) *Vzgoja za film: razprava o poučevanju filma v šolah in drugih okoljih*.
- Briam, C. (2010) Outsourced: Using a comedy film to teach intercultural communication. *Business communication quarterly*, 73 (4), 383–398.
- Campbell, S. P., Anderson, M. W. (2010) Teaching music from a multicultural perspective. V Campbell, S. P., Anderson, M. W. (ur.) *Multicultural perspectives in music education*. R&L Education.
- Catarci M. (2021) *Intercultural Education and Sustainable Development. A Crucial Nexus for Contribution to the 2030 Agenda for Sustainable Development*.
- Citrin, J., Sears, O. D., Muste, C., Wong, C. (2001) Multiculturalism in American public opinion. *British journal of political science*, 31, 247–275.
- Empatija: Kako se naučiti “jezika žiraf” in kako tega učiti svoje učence? (2017) Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
<https://www.zrss.si/nak2017/gradiva/Empatija-TRupnikVec.pdf>
- Gates, P. S., Hall, L. H. (2010) *Cultural Journeys : Multicultural Literature for Elementary and Middle School Students*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Gerster, C. (2006): *Methods for teaching ethnic film in american history, social studies, literature, and film studies*. V Gerster C., Zlogar W. L. (Ur.): *Teaching ethnic diversity with film: essays and resources for educators in history, social studies, literature and film studies*. Jefferson: McFarland & Company.
- Gopalakrishnan, A., Persiani-Becker, K. (2011) *Multicultural children’s literature: a critical issues approach*. Sage: Thousand Oaks.

- Kim, K. S. B., Greif Green, L. J., Klein, F. E. (2006) Using storybooks to promote multicultural sensitivity in elementary school children. *Journal of multicultural counseling and development*, 34, 223–234.
- King, P. (režija), Bond, M., King, P. (scenarij). (2014) *Paddington* [film]. Velika Britanija: Heyday Films, StudioCanalUK; Francija: TF1 Films Production.
- KINODVOR (2024): <https://www.kinodvor.org/film/paddington/> Klemenc, A., Resnik
- Planinc, T., Urbanc, M., Vičar Potočnik, H., Blejec, T., Dintinjana, T., Škapin, D. (2011) *Razmišljamo in delujemo trajnostno: Priročnik za vključevanje vsebin trajnostnega razvoja v izobraževanje*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- Kragulj, S., Jukić, R. (2010) Interkulturalizam u nastavi. V Peko A., Salić M., Jindra R. (ur.) *Obrazovanje za interkulturalizam*. Osijek: Međunarodna znanstvena konferencija Obrazovanje za interkulturalizam.
- Lasonen J. (2009) *Intercultural Education: Promoting Sustainability in Education and Training*. Work, Learning and Sustainable Development.
- Learning to speak Giraffe - Nonviolent Communication in action (2017) <https://networkmagazine.ie/articles/learning-speak-giraffe-nonviolent-communication-action>
- Ljubljana: Društvo za širjenje filmske kulture Kino!: Membrana. Medica,
- K. (2011) Večkulturnost (multikulturnost): večkulturalizem (multikulturalizem). *Monitor ISH*, 13 (1), 209-214.
- Mishra, S. (2018) The World in the classroom: using film as a pedagogical tool. *Contemporary education dialogue*, 15 (1), 111–116.
- Mously Mbaye, K. (2014) Climate change, natural disasters, and migration. African development bankgroup, IZZA. Pridobljeno: 10. 6. 2020.
- Neuner, G. (2012) The dimensions of intercultural education. V Huber J. (Ur.) *Intercultural competence for all: preparation for living in a heterogeneous world*. Svet Evrope.
- Orodje za spremljanje socialnih in čustvenih veščin (2018) OECD. *Paddington*
- (b. d.) Film – A language without borders. Pridobljeno 10. 6. 2020 <https://www.bfi.org.uk/education-research/education/film-language-without-borders>
- *Paddingtonova marmelada*: <https://www.inliterature.net/by-author/michael-bond/2017/07/paddingtons-marmalade.html>
- Pinto, S. C.; Cunha N. M. (2023) Nonviolent communication - a literature review. *International Journal of Current Research and Applied Studies*.
- Radovan, M., Kościelniak, M. (2015) *Učenje in izobraževanje v skupnosti: vloga šole in skupnostnih organizacij*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

- Smith, P. (2020) Paddington Bear and the erasure of difference. *Children's literature association quarterly*, 45(1), 25–44.
- Smith, Rorrer A., Furr, S. (2009) Using Film as a multicultural awareness tool in teacher education. *Multicultural perspectives*, 11 (3), 162–168.
- Šulentić Begić, J. (2010) Glazba i interkulturalnost. V Peko, A., Salić, M., Jindra, R. (ur.) *Obrazovanje za interkulturalizam*. Osjek: Međunarodna znanstvena konferencija Obrazovanje za interkulturalizam.
- Tillbury D., Mulá I. (2009) A Review of education for sustainable development policies from a cultural diversity and intercultural dialogue perspective: identifying opportunities for future action. UNESCO.
- To sem jaz: <https://www.tosemjaz.net/razisci/custva-in-psihicne-stiske/nenasilna-komunikacija-povezovalna-socutna-komunikacija/>
- UNESCO (2006) UNESCO guidelines on intercultural education. Paris: UNESCO: Pridobljeno iz: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878>.
- UNESCO (2020) Education for sustainable development: a roadmap, <https://doi.org/10.54675/YFRE1448>.
- Urad ZN na Dunaju: <https://unis.unvienna.org/unis/sl/about/unvienna.html>
- Vrečer, N. (2011) Učeče kulture: Večkulturno izobraževanje v primerjalni perspektivi. *IB Revija*, 45(1–2), 19–27.
- Wang, H., Fussel, R. S., Cosley, D. (2011) From Diversity to creativity: stimulating group brainstorming with cultural differences and conversationally-retrieved pictures. *ACM conference on computer supported cooperative work*.

ESDW

EUROPEAN SUSTAINABLE DEVELOPMENT WEEK

2024

18 SEPTEMBER
08 OCTOBER

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

Društvo za Združene narode za Slovenijo
United Nations Association of Slovenia

SLOGA

Platforma nevladnih organizacij
za razvoj, globalno učenje
in humanitarno pomoč

SLOVENIA

AID & PARTNERSHIPS

Društvo za Združene narode za Slovenijo

Linhartova cesta 13
1000 Ljubljana

+386 40 569 001
info@unaslovenia.org